

Słowa kluczowe: Biblia, Ewangelia według św. Mateusza, tłumaczenie, parafraza

Keywords: Bible, Gospel of Matthew, translation, paraphrase

*Krzysztof Bardski*¹

UNIWERSYTET KARDYNAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO W WARSZAWIE, POLSKA

ORCID: 0000-0002-8340-3993

DOBRA NOWINA O KRÓLESTWIE W PRZYPOWIEŚCIACH I ZNAKACH – ALTERNATYWNA PARAFRAZA MT 13–14

Zbiór przypowieści tematycznie związanych z Królestwem Bożym (Mt 13, 1–53) stanowi Mateuszową kompilację mów wygłoszonych przez Jezusa w różnych okolicznościach. Ta jednostka literacka rozpoczyna się wstępem, sytuującym nauczanie Zbawiciela w określonym kontekście geograficznym i czasowym (Mt 13, 1–3) oraz kończy lakonicznym stwierdzeniem: „Jezus skończył nauczanie w przypowieściach i oddalił się stamtąd” (Mt 13, 53). Cały zaś fragment stanowi zestawienie zróżnicowanych pod względem objętości przypowieści, zbudowanych na wzór semickiego *māšāl*, czyli *podobieństwa*, formy literackiej mającej strukturę symbolu: dla zobrazowania głębszej treści duchowej autor odwołuje się do prostego i zrozumiałego obrazu, który ma przemówić do wyobraźni słuchacza. Niektóre przypowieści (np. o ziarnie i glebie lub o pszenicy pośród chwastów) mają po kilka

1 Ks. Krzysztof Bardski – prof. dr hab., prezbiter archidiecezji warszawskiej, pracownik badawczo-dydaktyczny na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa), doktor nauk biblijnych Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie, tłumacz i redaktor Biblii Ekumenicznej oraz Biblii Edycji św. Pawła, autor książek o tematyce biblijnej i patrystycznej oraz kilkudziesięciu artykułów naukowych i popularnych. Specjalizuje się w hermeneutyce i filologii biblijnej, historii interpretacji Biblii w tradycji chrześcijańskiej i żydowskiej; prowadzi własny podcast na YouTube z komentarzami biblijnymi.

wersetów, inne natomiast (np. o skarbie ukrytym na polu lub o drogocennej perle) zawarte zostały w jednym zdaniu. Przy okazji wygłaszania przypowieści Jezus formułuje konkluzje hermeneutyczne wskazujące na nieumiejętność dotarcia słuchacza do sensu wypowiedzi oraz uprzywilejowaną rolę uczniów w ich zrozumieniu.

Skoro, jak powiedzieliśmy, jest to twór redakcyjny, może rodzić się pytanie: dlaczego właśnie w tym miejscu swojej ewangelii Mateusz umieścił ten tekst i jaki ma on związek z następującym po nim kontekstem? Wydaje się, że zwłaszcza dwie kolejne perykopy ilustrują, na czym w praktyce polega niezrozumienie nauczania o Królestwie Bożym zarówno Jezusa (odrzućcie w stronach rodzinnych – Mt 13, 54–58), jak i tego, który przygotował przed Nim drogę – św. Jana Chrzciciela. Natomiast kolejne dwie perykopy w sposób pozytywny przedstawiają Jezusa jako karmiciela (cudowne rozmnożenie chleba i ryb w Mt 14, 13–21) i przewodnika (wezwanie skierowane do Piotra, by szedł po wodzie w Mt 14, 22–33), a więc Tego, kto przewodzi w Królestwie Bożym i zapewnia mu pokarm. W tym sensie możemy stwierdzić, że Mt 13, 54–14, 33 stanowią kontynuację tematu Królestwa Bożego, zapoczątkowanego przypowieściami, którego konkluzją i uwieńczeniem jest przedstawienie Jezusa jako uzdrowiciela, czyli Wybawcy od wszelkiego zła w Mt 14, 34–36.

W niniejszym artykule prezentujemy dalszy ciąg naszej pracy nad alternatywną parafrazą Ewangelii według św. Mateusza. We wcześniejszych numerach „Warszawskich Studiów Teologicznych” ukazały się parafrazy wraz z komentarzem translatorsko-filologicznym, obejmujące rozdziały od 1 do 4 (Bardski, 2022), od 5 do 7 (Bardski, 2015), od 8 do 9 (Bardski, 2018a) oraz od 10 do 12 (Bardski, 2018b), kolejne zaś fragmenty są w przygotowaniu.

ROZDZ. 13

Przypowieści o Królestwie Nieba

1. Pewnego dnia Jezus wyszedł z domu i usiadł nad jeziorem².
2. Zebrały się wokół Niego tak liczne tłumy, że był zmuszony skorzystać z łodzi³. Cały zaś lud stał na rozległym brzegu⁴.
3. Mówił do nich wiele, posługując się porównaniami⁵.

2 Dosl. *nad morzem*, mowa o jeziorze Genezaret. Akcja rozgrywa się przypuszczalnie w Kafarnaum, a domem jest dom Piotra, w którym Jezus często przebywał.

3 Dosl. *że on do łodzi wszedłszy usiadł*. Aby nie powtarzać czasownika *usiadł*, tłumacze przekładają opisowo: *skorzystał z łodzi* (Haning), *musiał przenieść się do łodzi* (NPD).

4 Gr. *aigialos* – płaski brzeg morza, w tym wypadku jeziora Genezaret.

5 Za Słowo Życia i Haning. Większość tłumaczy w *przypowieściach*, inni: *przykładami* (Interlinearny), w *podobieństwach* (Gdańska).

Ziarno i gleba

Wyobraźcie sobie rolnika⁶, który wyszedł, aby siał.

4. Gdy sypał ziarna, niektóre padły na pobocze drogi⁷. Przyleciały ptaki i wydzio-
bały⁸ je.

5. Inne padły na teren skalisty⁹, gdzie znalazły niewiele ziemi¹⁰. Natychmiast pow-
schodziły, gdyż gleba była tylko na powierzchni¹¹.

6. Wschodzące¹² słońce przypaliło je. A skoro nie zapuściły korzeni, uschły¹³.

7. Jeszcze inne padły między osty¹⁴. Te wybują¹⁵ i zagłuszyły¹⁶ je.

8. Inne w końcu padły na ziemię żyzną¹⁷ i przyniosły obfite plony¹⁸. Jedne stokrotne,
drugie sześćdziesięciokrotne, trzecie trzydziestokrotne¹⁹.

9. Czy zrozumieliście to, coście usłyszeli?²⁰

Dlaczego porównania?

10. Uczniowie Jezusa zwrócili się do Niego z zapytaniem: – Dlaczego mówiąc do
nich posługujesz się porównaniami?

6 Dosł. *Oto siewca*. Brandstaetter tłumaczy: *Spójrzcie! Przyszedł siewca*. Jest to odwołanie się do hebrajskiej partykuły *hinnê* (*oto*), która w tekstach narracyjnych służy przyciągnięciu uwagi słuchacza lub czytelnika.

7 Gr. *para hodon* – dosł. *przy drodze* (Poznańska, Popowski, Słowo Życia), *obok drogi* (Witwicki, Przyjaciół). *Na pobocze drogi* (Współczesny). *Na drogę* (Tysiąclecia, Brandstaetter, Romaniuk). *Na skraj ubitej drogi* (NPD).

8 Dosł. *wyjady*.

9 Inni: *skalista ziemia* (większość); *kamienista ziemia* (Witwicki, Współczesny, Przyjaciół), *grunt skalisty* (Tysiąclecia), *ugór* (Brandstaetter).

10 Dosł. *nie miały wiele ziemi*.

11 Dosł. *przez to, że nie miały głębi ziemi*.

12 Gra słów. Ten sam czasownik został w poprzednim wersecie odniesiony do ziarna.

13 Bardzo dobrze Współczesny: *zanim zdążył się zakorzenić*.

14 Gr. *akanthos* – akant (*acanthus mollis*), gatunek ostu. Tak tłumaczy Popowski i Przyjaciół. Inni: *ciernie* (większość), *oseł* (Brandstaetter), *chwasty* (Współczesny, Słowo Życia, NPD).

15 Za Popowskim i Brandstaetterem. Dosł. *wyrosły*.

16 Gr. *apognō* – *udusić, zdławić, zadrzeć, zadusić* (Witwicki, Haning), *zdusić* (Przyjaciół, NPD), *zdławić* (Brandstaetter). Tłumaczymy za większością.

17 Dosł. *dobry*.

18 Dosł. *dały owoc*. Współczesny: *obrodziły obficie*.

19 Ciekawie tłumaczy Współczesny: *Jedne kłosa dały sto ziaren, drugie sześćdziesiąt, a inne trzydzieści* oraz NPD: *w jednym miejscu stokrotny (plon), w innym sześćdziesięciokrotny, a w jeszcze innym trzydziestokrotny*.

20 Dosł. *Mający uszy niech słucha*. Można też tłumaczyć kontekstualnie jako zachętę do słuchania: *Czy na pewno słuchaliście uważnie?* lub do zapamiętania: *Zapamiętajcie to, co usłyszeliście*. Niektórzy interpretują: *Kto może, niech się stara zrozumieć to w duchowy sposób* (NPD), *Kto ma uszy, niech rozważy moje słowa* (Haning), *Kto ma uszy, niech słucha uważnie* (Słowo Życia), *Nie puszczajcie mimo uszu tego, co słyszycie* (Współczesny).

11. Odpowiedział im: – Bóg obdarzył was rozumieniem²¹, na czym polega istota²² Królestwa Nieba²³. Oni tego nie pojmują.
12. Jeśli ktoś pojął choć trochę, Bóg obdarzy go niepomieranie. Jeśli nic nie zrozumiał, pozwoli mu pograć się w jeszcze większej ignorancji²⁴.
13. Właśnie dlatego staram się im to wyjaśnić za pomocą porównań²⁵. Wiem, że choć patrzą, to nie widzą, choć słuchają, to nie słyszą i w konsekwencji niczego nie odnoszą do własnego życia²⁶.
14. W odniesieniu do nich ponownie spełnia się proroctwo Izajasza:
Słuchać, wsłuchiwać²⁷ się będziecie, a nie zrozumiecie,
Patrzeć, wpatrywać się będziecie, a nie ujrzycie!
15. Stwardniało serce tego ludu!
Stępałymi uszami słuchają.
Oczy swe zacisnęli,
aby oczyma nie spoglądać
ani uszami nie słuchać,
ani sercem nie ogarnąć,
aby nie zawrócić ze swej drogi²⁸
i abym ich nie uzdrowił.
16. Wasze zaś oczy są szczęśliwe a uszy błogosławione²⁹, gdyż wy widzicie i słyszycie!

21 Dośł. *jest dane wam poznać*. Interpretujemy jako *passivum divinum*.

22 Gr. *mysteria*, większość tłumaczy *tajemnice*.

23 Niebo w niektórych żydowskich tekstach starożytnych jest słowem zastępującym największe Imię Boga. Określenie *Królestwo Nieba* wyraża to samo co *Królestwo Boże*.

24 Użyte w tekście gr. czasowniki *dawać* i *mieć* odnoszą się, jak wynika z w. 11, do *najgłębszego sensu (tajemnicy) Królestwa Niebios*, stąd interpretujemy *pojąć* i *zrozumieć*. Słowo *Życia* odnosi je do posiadania Bożej mądrości, natomiast NPD do znajdowania czasu na rozważanie Słowa Jezusa.

25 Przypowieści mają służyć temu, aby słuchacz pojął choć w minimalnym stopniu, czym jest Królestwo Niebios. Jeśli pojmie, wówczas Bóg obdarzy go pełniejszym rozumieniem. Druga część wersetu skonstruowana jest na zasadzie paralelizmu antytetycznego.

26 Gr. *oude syniounsin* – czasownik *syniēmi* (dośł. *współkładać*) wskazuje na *łączenie* (treści wypowiedzi z rzeczywistością), *kojarzenie*. Nie chodzi o samo *zrozumienie*, ale o odniesienie do własnego życia.

27 Gr. *akoē akousete*, dośł. *będziecie słuchać słuchaniem*. Większość przekładów ignoruje figurę etymologiczną. Popowski oddaje ją: *sluchem słuchać będziecie*, oraz w następnym wierszu: *patrzyc patrzeć będziecie*. Podobnie starsze tłumaczenia: *słyszeniem słuchać będziecie... widząc widzieć będziecie* (Wujek, Brzeska); *sluchem słuchać będziecie ... widząc widzieć będziecie* (Gdańska).

28 Gr. *epistrefō* (zawrócić, zmienić kierunek), a nie *metanoēō* (nawrócić się).

29 W tekście gr. raz zostało użyte słowo *makarioi*, które można tłumaczyć *szczęśliwe* (Witwicki, Współczesny, Henning, Popowski, NPD) lub *błogosławione* (Wujek, Brandstaetter, Kowalski, Romaniuk, Przyjaciół). W naszym przekładzie powtarzamy je, by oddać oba znaczenia.

17. Dlatego zapewniam was, że wielu proroków i ludzi wiernych Torze³⁰ z tęsknotą wypatrywało³¹ tego, co wy widzicie, a jednak nie ujrzeli. Pragnęli wsłuchać się w to, co wy słyszycie, a jednak nie usłyszeli.

Wy jesteście glebą!

18. Posłuchajcie więc, o co chodzi w porównaniu o siewcy.

19. Otóż jeśli ktoś słucha nauki³² o Królestwie a nie odnosi jej do własnego życia³³, wówczas przychodzi Zły³⁴ i porywa to, co zostało zasiane w sercu. Tak właśnie dzieje się z ziarnem, które padło na skraj drogi.

20. Ziarno zaś, które padło na teren skalisty, obrazuje tego, kto wsłuchuje się w naukę i natychmiast przyjmuje ją z radością.

21. Nie zapuszcza jednak korzenia. Żyje chwilą³⁵. Gdy nastanie ucisk lub prześladowanie z powodu nauki o Królestwie³⁶, natychmiast daje za wygraną³⁷.

22. Ziarno, które padło między ciernie, odnosi się tego, kto słucha naukę, ale codzienne zabieganie oraz zdradliwa ułuda³⁸ bogactwa zagłuszają je. Pozostaje bezowocne.

23. W końcu ziarno, które padło na żyzną glebę, wyobraża każdego, kto słucha naukę i bierze ją do serca³⁹. Ten dopiero plon przyniesie! Jeden stokrotny, inny sześćdziesięciokrotny, jeszcze inny trzydziestokrotny.

Pszenica pośród chwastów

30 Gr. *dikaioi* – ludzie sprawiedliwi, prawi. W kontekście judaistycznym chodzi o wiernie przestrzegających przykazań Tory Mojżesza.

31 Gr. *epithymeō* oznacza gorąco pragnąć, pożądać czegoś.

32 Dosł. *słowa*.

33 Gr. *mē synientos* – dosł. *nierozumiejący*. Zob. przypis do Mt 13, 13.

34 Dosł. *przychodzi zły*. Niektórzy dodają *zły duch* (Kowalski, Brandstaetter). Wg Popowskiego: *przychodzi ów zepsuty*. Mowa o Szatanie, przedstawianym w postaci *złego ducha*, czyli *złego wiatru*. Przypowieść przedstawia ziarno, które nie zakorzeniło się i zostało porwane przez wicher.

35 Gr. *proskairos estin* – *jest chwiejny* (Przyjaciół), *niestały* (Kowalski, Poznańska, Popowski), *zmienny* (Brandstaetter), *zależny od okoliczności* (Witwicki), *nieutwierdzony* (Słowo Życia); *przez chwilę wytrzymuje* (Henning).

36 Dosł. z *powodu słowa* – odniesienie do w. 19.

37 Gr. *skandalidzetai* – dosł. *potyka się*; różnie tłumaczone: *zalamuje się* (Poznańska, Współczesny, Popowski, Przyjaciół, NPD), *zatraca się* (Kowalski), *upada* (Romaniuk), *odwraca się* (Haning), *upada na duchu* (Brandstaetter), *traci wiarę* (Witwicki).

38 Gr. *apatē* – *ułuda, fałsz, oszustwo, chytryść, zdrada*.

39 Gr. *synieis* – czasownik *syniēmi* oznacza *sprowadzić razem, postawić naprzeciw siebie*, ale też *zrozumieć*. Kontekst może sugerować zestawienie słowa Jezusa z rzeczywistością życia słuchacza.

24. Przedstawił im kolejne porównanie: – Królestwo Niebios przywodzi na myśl⁴⁰ człowieka, który zasiał dobre ziarno na swojej roli.
25. Gdy wszyscy poszli spać, wkradł⁴¹ się nieprzyjaciel, dorzucił do zasiewu nasion chwastu⁴² i uciekł⁴³.
26. Gdy zboże zakiełkowało i pojawiły się zaczątki ziaren⁴⁴, wówczas ukazały⁴⁵ się i chwasty.
27. Słudzy gospodarza zgłosili⁴⁶ mu to: – Panie, czy nie posiałeś dobrego ziarna na swojej roli? Skąd się wzięły⁴⁷ chwasty?
28. On odparł: – To sprawka⁴⁸ kogoś wrogiego⁴⁹!
- Zaproponowali⁵⁰ mu: – Jeśli zechcesz, możemy je powyrywać.
29. Nie! – odpowiedział. – Żebyście przypadkiem, usuwając chwasty, razem z nimi nie wyrwali z korzeniami pszenicy.
30. Niech jedno i drugie rośnie sobie⁵¹ aż do żniwa. Gdy nadejdzie pora zbiorów, rozkażę żniwiarzom: Wyrwicie najpierw chwast i powiążcie w snopki na spalenie. Pszenicę zgromadzcie w moim spichlerzu.

Ziarenko gorczycy

31. Przedstawił im następne⁵² porównanie: – Królestwo niebios przypomina ziarenko gorczycy, które ktoś zasiał na swoim polu.
32. Ono jest najmniejsze ze wszystkich nasion. Gdy jednak wyrośnie, przewyższa

40 Większość tłumaczy *Królestwo niebieskie podobne jest*, propozycja Haning *Królestwo niebieskie przypomina* nadaje tekstowi świeżości. Jednak obie propozycje pozostawiają problem: Królestwo niebios nie jest podobne do „człowieka”, ale do sytuacji opisanej w przypowieści, stąd też proponujemy nasze rozwiązanie. NDP w ten sposób rozwiązuje problem: *Królestwo Niebios jest podobne do gospodarstwa, którego właściciel posiał na swym polu dobre ziarno*.

41 Dosł. *przyszędł*, interpretujemy kontekstualnie.

42 Tradycyjne tłumaczenie *kąkol*. Mowa jednak o specyficznym rodzaju chwastu, który w początkowym stadium wzrostu przypomina zboże. Tłumaczymy za NPD.

43 Dosł. *odszedł*.

44 Dosł. *uczyniło owoc*. Tłumaczenie *wydało plon* (Przyjaciół) lub *wydało owoc* (Kowalski) jest w takim stopniu niedokładne, że jeszcze nie nadeszła pora żniwa. O niej będzie mowa dopiero w w. 30.

45 Inni: *ujawnił* (Popowski), *pokazał się* (Witwicki), *ukazał się* (Kowalski), *wzeszedł* (Brandstaetter).

46 Dosł. *przyszli... i powiedzieli*. W przypadku usterki lub nieprawidłowości *zgłasza się*.

47 Kolokwializm obecny u Kowalskiego, we Współczesnym, Słowie Życia i NPD.

48 Za Słowem Życia.

49 Dosł. *wrogi człowiek to uczynił*.

50 Dosł. *powiedzieli*.

51 Podkreślenie faktu, że gospodarz nie interweniuje zawczasu i pozwala na swobodny wzrost.

52 Dosł. *inne*.

inne rośliny⁵³. Staje się drzewem! Nawet ptactwo⁵⁴ przylatuje i wije gniazda w jego gałęziach!

Drożdże i trzy miary mąki

33. Opowiedział im jeszcze jedno⁵⁵ porównanie: – Królestwo Niebios przywodzi na myśl drożdże⁵⁶. Pewna kobieta włożyła je do trzech miar mąki, a ciasto urosło⁵⁷.

Wypowiem, co ukryte

34. To wszystko powiedział Jezus tłumom w porównaniach. Bez odwoływania się do porównań nie mówił im niczego.

35. W ten sposób zyskały pełne znaczenie słowa proroka:

W przypowieściach⁵⁸ usta me otworzę,
wypowiem, co ukryte od założenia świata

Siewca dobrego nasienia

36. Następnie odprawił tłumy i wszedł do domu. Zaciekawieni⁵⁹ uczniowie poprosili Go⁶⁰: – Wy tłumacz nam, o co chodzi w przypowieści o chwaście na polu⁶¹?

37. On im wyjaśnił: – Siewcą dobrego nasienia jest ten zwykły człowiek, jakim ja jestem⁶².

38. Rolą jest świat. Dobrym nasieniem są ci, którzy przynależą do⁶³ Królestwa,

53 Gr. *lachanon* – głównie występuje w liczbie mnogiej (*lachana*): *rośliny ogrodowe, jarzyny, warzywa, zioła*.

54 Wyrażenie *peteina tou ouranou* (z hebr. *‘of haššāmajim*), dosł. *ptactwo niebios*, oznacza *ptactwo latające w powietrzu*.

55 *jeszcze jedno* – dosł. *inne*

56 Tak Popowski, inni: *zakwas* (Witwicki, Haning, NPD), *zaczyn* (Tysiąclecia, Brandstaetter), *kwas* (Kowalski), *kwasa chlebowy* (Słowo Życia).

57 Czasownik *zymoō* oznacza *zakwasić, sfermentować*, zaś w kontekście kulinarnym *spęcznieć wskutek działania drożdży*.

58 W cytacie ze Starego Testamentu używamy archaicznego terminu *przypowieść*, który odpowiada *porównaniu* w naszym tłumaczeniu.

59 Dodatek kontekstualny.

60 Dosł. *Przyszli do Niego uczniowie Jego, mówiąc*. Kontekstualnie *podejście* do Jezusa interpretujemy jako oznakę zaciekawienia.

61 Istotą przypowieści jest troska siewcy o wzrost pszenicy, tymczasem uczniowie jako główny motyw uchwycili wątek zasiania chwastu. Już samo to wskazuje na konieczność wyjaśnienia im przypowieści.

62 *ten zwykły człowiek, jakim ja jestem* – dosł. *syn człowieka*. Określenie, które Jezus odnosił do siebie, podkreślając swoje człowieczeństwo, a zarazem mesjańską misję sędziogo ludzkości (Syn Człowieczy).

63 *kterzy przynależą do* – dosł. *synowie*. We frazeologii hebrajskiej określenie *b^onê* (*status constructus* od *bānîm* synowie) wskazuje na przynależność do określonej grupy lub kategorii, np. *synowie Izraela* to *Izraelici*.

a chwastem ci, którzy przynależą do zła⁶⁴.

39. Wrogiem, który ich wysiał, jest Przeciwnik⁶⁵. Żniwo oznacza dopełnienie się obecnego porządku świata⁶⁶. Żniwiarzami są niebiańscy zwiastuni⁶⁷.

40. Jak więc zbiera się chwasty i doszczętnie pali w ogniu, tak samo będzie, gdy dopełni się obecny porządek świata.

41. Ja, potomek Adama⁶⁸, pošlę swoich zwiastunów, a oni zbiorą z Jego Królestwa wszystko, co powoduje upadek⁶⁹ oraz dopuszczających się bezprawia.

42. Oni wrzucą ich do rozpalonego pieca⁷⁰, gdzie będzie płacz i zgrzytanie zębami.

43. Wtedy ludzie prawi⁷¹ zajaśnieją jak słońce w Królestwie ich Ojca. Czy na pewno słuchaliście uważnie?⁷²

Skarb zakopany na polu

44. Królestwo Niebios jest podobne do skarbu zakopanego⁷³ na polu. Pewien człowiek znalazł go i ukrył ponownie. Ogarnięty radością wyprzedaje wszystko⁷⁴, co posiada, aby⁷⁵ nabyć to pole.

Bezcenna perła

45. Co więcej, Królestwo Niebios przywodzi na myśl kupca, zbieracza⁷⁶ pięknych pereł.

64 Tak Brandstaetter. Większość tłumaczy *synowie Złego*. Popowski: *synowie zepsucia*; Współczesny: *studzy zła*.

65 Gr. *diabolos*, od czasownika *diaballō* – *zarzucać, sprzeciwić się*; odpowiednik hebr. *Śāṭān*. Większość tłumaczy *diabeł*.

66 Gr. *aion* – dosł. *wiek* (w przeciwieństwie do *kosmos*) oznacza nie tyle świat co określony jego porządek, epokę. Popowski: *kres doczesności*.

67 *niebiańscy zwiastuni* – dosł. aniołowie; gr. *angelos* oznacza *zwiastuna, herolda, posłańca*.

68 Gr. *hyios tou anthropou* – większość tłumaczy *syn człowieka*. Za tym wyrażeniem kryje się hebr. *ben 'ādam*, dosł. *syn człowieka*, które oznacza bądź *zwykłego człowieka*, bądź – w myśl wizji Daniela z Dn 7, 13–14 – *sędzię* czasów eschatologicznych.

69 *co powoduje upadek* – gr. *skandalon*: kamień, o który można się potknąć, przeszkoda; w przenośni: powód zgorznienia (za Eklezjastycznym).

70 Dosł. *piec ognia* – *piec ognisty* (Większość), *piec z ogniem* (Popowski), *ogień* (Słowo Życia), *ogień wieczny* (NDP).

71 Gr. *dikaioi* – większość tłumaczy *sprawiedliwi*. W kontekście judaizmu starotestamentowego chodzi o przestrzegających Torę Mojżesza, Jezus jednak rozszerza tę kategorię, obejmując nią wszystkich, którzy są wierni Jego Torze, a więc miłości Boga i bliźniego.

72 Dosł. *Mający uszy niech słucha*. Tłumczymy kontekstualnie jako zachętę do słuchania. Niektórzy interpretują: *Kto może, niech się stara zrozumieć to w duchowy sposób* (NPD), *Kto ma uszy, niech rozważy moje słowa* (Haning), *Kto ma uszy, niech słucha uważnie* (Słowo Życia), *Nie puszczajcie mimo uszu tego, co słyszycie* (Współczesny).

73 Gr. *kekrymmenō*, dosł. *ukrytego i pozostającego w ukryciu*.

74 Dosł. *poszedł i sprzedał* – semicka konstrukcja wskazująca na podjęcie się i zrealizowanie zamiaru.

75 Dosł. *i nabył*. Syntaksa semicka dopuszcza interpretację w sensie celowym.

76 Dosł. *Szukającego*. Słowo Życia: *kolekcjonującego*.

46. Gdy natrafił na niepowtarzalną, bezcenną⁷⁷ perłę, sprzedał wszystko, co posiadał, aby ją nabyć.

Sieć zarzucona na jeziorze

47. Ponadto Królestwo Niebios podobne jest do ogromnej sieci zarzuconej na jeziorze⁷⁸, która zagarnia przeróżne ryby⁷⁹.

48. Gdy się napełniła, wyciągnęli ją na brzeg, usiedli, dorodne ryby zebrali do koszów⁸⁰, a nieprzydatne⁸¹ odrzucili.

49. Tak będzie, gdy obecny porządek świata dojdzie do kresu⁸². Wyruszą niebiańscy zwiastuni, wyłączą złych spośród prawych⁸³

50. i wrzucą ich do rozpalonego pieca. Tam będzie płacz i zgrzytanie zębami⁸⁴!

Czy zrozumieliście?

51. Czy wzięliście sobie to wszystko do serca⁸⁵? Odpowiedzieli Mu: – Tak!

52. Na to On dodał: – Dlatego też każdy znawca Pisma, który stał się uczniem dla Królestwa Niebios, podobny jest do gospodarza⁸⁶, który ze swoich zasobów⁸⁷ dobiera zarówno rzeczy nowe, jak i stare⁸⁸.

53. Jezus skończył nauczanie w przypowieściach⁸⁹ i oddalił się stamtąd⁹⁰.

77 Dośł. *jedną drogocenną* (Tysiąclecia, Popowski, Witwicki Przyjaciół), *jedną bezcenną* (Brandstaetter), *niezwykle cenną* (Słowo Życia), *wielkiej wartości* (Kowalski), *niespotykanej wartości* (NPD), *bardzo cenną* (Romaniuk), *okaz niezwykle cenny* (Współczesny), *tę jedną, niezwykle cenną* (Haning).

78 Dośł. *w morze* (tak większość), kontekst jednak wskazuje na jezioro Genezaret. Współczesny: *do jeziora*.

79 Dośł. *zagarniająca z wszelkiego gatunku (ryby)*.

80 Gr. *aggos* oznacza ogólnie *pojemnik, naczynie, dzban, szkatułkę*. Kontekst rybacki sugerowałby lekkie, wiklinowe kosze.

81 Gr. *sapra* – dośł. *zgniłe, spróchniałe, zużyte, stare, złe*.

82 *przy końcu świata* (większość), *u kresu doczesności* (Popowski), *przy końcu czasów* (Słowo Życia).

83 Gr. *ek mesou tōn dikaion* – dośł. *ze środka sprawiedliwych*.

84 Mt 8, 12.

85 Gr. *synēkate* – czasownik *syniēmi* oznacza *sprowadzić razem, postawić naprzeciw siebie*, ale też *zrozumieć*. Kontekst może sugerować zestawienie słowa Jezusa z rzeczywistością życia słuchacza.

86 Gr. *oikodespota* – dośł. *władca domu, gospodarz* (Współczesny, Popowski, Przyjaciół), *pan domu* (Brandstaetter), *ojciec rodziny* (Kowalski, Tysiąclecia).

87 Gr. *ek tou thēsaurou* – dośł. *ze skarbu* lub *skarbcza*. Mowa o magazynach, w których przechowywane są rzeczy cenne. Popowski: *ze składów*.

88 Dobre tłumaczenie Współczesne: *który sięga do swego skarbcza po nowe i stare rzeczy*.

89 *nauczanie w przypowieściach* – dośł. *te przypowieści*.

90 Werset czasami łączony z następną perykopą (Tysiąclecia, Ekumeniczny, Poznańska).

Prorok zlekceważony

54. Gdy przybył w swe rodzinne strony⁹¹, udał się do synagogi, aby nauczać. Zaskoczeni⁹² słuchacze zastanawiali się: – Skąd u Niego cała ta mądrość? Skąd te cuda?
55. Toż to syn robotnika⁹³! Czy Jego matką nie jest niejaka Maria? Czy nie jest krewnym⁹⁴ Jakuba, Józefa, Szymona, Judy?
56. Czy Jego krewnie to nie dziewczyny z sąsiedztwa⁹⁵? Skąd u Niego to wszystko?
57. Nie mogli się z tym pogodzić⁹⁶. Jezus więc tak to skomentował⁹⁷: – Bywa, że prorok wszędzie cieszy się szacunkiem⁹⁸... ale nie w stronach rodzinnych ani we własnym domu!
58. Tak więc z powodu ich nieufności⁹⁹ nie działał tam wielu cudów.

ROZDZIAŁ 14

Pogłoski o Jezusie

1. Pogłoski¹⁰⁰ o Jezusie dotarły nawet do uszu Heroda Antypasa¹⁰¹, zarządcy prowincji¹⁰².

91 Gr. *patris* – dosł. *ojczyzna* (Przyjaciół). Za Ekumenicznym i Słowem Życia; inni: *miasto rodzinne* (większość), *ojczyste strony* (Haning), NPD dodaje: *czyli do Nazaretu*.

92 Gr. *ekplēssesthai* (inf. pass. w składni ACI) – dosł. *wytrąceni*, w domyśle: ze swoich oczekiwań, z tego, co spodziewali się usłyszeć. *Zdumieni* (większość), *zdumiewali się* (Witwicki), *ze zdumieniem* (Słowo Życia), *dziwili się* (Popowski, Przyjaciół), *z wielkim zdziwieniem* (Współczesny), *zdziwieni* (NPD), *pełni podziwu* (Romaniuk).

93 Gr. *tektōn* – rzemieślnik obrabiający drewno, głównie w celach budowlanych. Zwykle tłumaczone *cieśla* (Słowo Życia: *stolarza*). Zdanie ma formę pytania zawierającego negację, co może być równoznaczne ze zdecydowanym stwierdzeniem.

94 Dosł. *bratem* – określenia tego używano w stosunku do krewnych o podobnym wieku. NPD: *kuzyni*.

95 Dosł. *Czy wszystkie jego siostry nie są u nas?* Pomijamy *wszystkie* ze względów stylistycznych. W tekstach o podłożu semickim *wszystek, wszystko* (hebr. *kol*) pojawia się bardzo często. Haning: *Czy Jego siostry nie mieszkają wśród nas?*

96 Użyty tu czasownik *skandalidzō* jest różnie tłumaczony w zależności od kontekstu, wywodzi się od *skandalon*, czyli pułapka zastawiona na wroga. Podstawowe znaczenie w formie biernej: *gorszyć się* (Brandstaetter, Przyjaciół, Witwicki), *czuli się zgorszzeni* (Popowski), *byli zgorszzeni* (Poznańska). lecz tu tłumaczone różnie: *powątpiewali* (Tysiącletcia), *odsuwali się* (Haning), *stał się przyczyną obrazy* (Kowalski), *byli oburzeni* (Współczesny), *wkradło się zwątpienie* (NPD). Nasze tłumaczenie za Słowem Życia.

97 Za NPD.

98 Dosł. *nie jest prorok pozbawiony czci* (*atimos*), zwykle tłumaczone: *lekceważony*.

99 Gr. *apistia* – *niedowiarstwo* (większość), *niewiara* (Słowo Życia, Haning, Przyjaciół), *brak wiary* (Kowalski, Współczesny), *bo w Niego nie wierzyli* (Witwicki).

100 Gr. *akoē* – *wieść, fama*. Kontekst może sugerować niesprecyzowane wiadomości, a więc *pogłoski*.

101 Dodaje Brandstaetter. Wydaje się słuszne, w celu odróżnienia od Heroda Wielkiego.

102 Gr. *tetrarchēs*, zwykle tłumaczone *tetrarcha*. *Zarządca prowincji* (Współczesny).

2. Powiedział do swoich dworzan: – To zapewne Jan Chrzciciel! Powstał z martwych, dlatego dysponuje taką mocą¹⁰³.

Taniec córki Herodiady

3. Herod bowiem kazał schwycić Jana, skuć kajdanami i wtrącić do lochu¹⁰⁴ z powodu Herodiady, żony swego brata Filipa,

4. gdyż Jan napominał¹⁰⁵ go: – Tora zabrania¹⁰⁶ ci brać ją za żonę¹⁰⁷!

5. Z jednej strony chciał go zabić, z drugiej zaś obawiał się ludu, który uważał go za proroka.

6. Gdy świętowano urodziny Heroda, wystąpiła córka Herodiady i do tego stopnia oczarowała¹⁰⁸ go swoim tańcem,

7. że uroczyście przysiągł spełnić każde jej życzenie¹⁰⁹.

8. Ona więc, za namową¹¹⁰ swej matki, poprosiła: – Daj mi tu i teraz¹¹¹ na tacy¹¹² głowę Jana Chrzciciela!

103 Dosł. *moce działają wewnątrz niego*.

104 *kazał schwycić... skuć kajdanami... wtrącić do lochu* – dosł. *chwyciwszy... związał... odłożył w strażnicy (miejsca pilnowanym)*. Inni: *kazał aresztować i uwięzić* (Słowo Życia), *kazał pochwycić... skuć w kajdany... zamknąć w więzieniu* (Współczesny), *poleciał aresztować... związanego... zatrzymać w lochu* (NPD), *kazał zatrzymać... związać... osadzić w więzieniu* (Popowski), *kazał ująć... skutego kajdanami... wtrącić do więzienia* (Kowalski), *pojmwawszy... zakuł go w kajdany... wtrącił do więzienia* (Przyjaciół), *schwycił... związał... osadził w więzieniu* (Haning), *kazał uwięzić... wtrącił go do więzienia* (Brandstaetter), *pojął... okuł w kajdany... wtrącił do więzienia* (Witwicki).

105 Dosł. *mówił* (większość). Inni: *powiedział* (Brandstaetter), *napominał* (Ekumeniczny), *upominał* (Tysiąclecia, Popowski), *wypominał* (Słowo Życia) *powtarzał* (Haning), *oświadczył* (Kowalski), *publicznie piętnował* (NPD), *wyrzucał* (Paulistów).

106 Gr. *ouk exestin* – *być niedozwolonym, wbrew prawu, nie wolno*.

107 Dosł. *mieć* (większość), Inni: *trzymać* (Tysiąclecia), *brać za żonę* (Współczesny), *byś poślubił* (NPD), *z nią żyć* (Haning), *żyć z żoną brata* (Słowo Życia), *mieć za żonę* (Poznańska), *mieć żony brata swego* (Brandstaetter), *To pogwałcenie Tory, że wzięłaś ją sobie za żonę* (Czwojdrak). Herod Antypas wcześniej poślubił córkę króla nabatejskiego, natomiast podczas pobytu w Rzymie związał się z Herodiadą, żoną Filipa (przyrodni brat, inny niż Filip, tetrarcha Iturei i Trachonidy). Filip pozostawał w Rzymie, zaś Herod Antypas, powróciwszy, poślubił Herodiadę wbrew Prawu Mojżesza.

108 Gr. *ēresen* – *spodobala się* (większość), *sprawiła przyjemność, wprawiła w zachwyt* (Brandstaetter), *wprawiła w znakomity nastój* (NPD), *był urzeczony* (Haning), *urzekła* (Ekumeniczny), *zyskała uznanie* (Kowalski).

109 Dosł. *dać, o cokolwiek poprosi*.

110 *podjudzona przez* (Brandstaetter), *pouczona przez* (Romaniuk).

111 Gr. *ōde* – tutaj, w tym miejscu.

112 Gr. *pinax* – *taca* (większość), *misa* (Tysiąclecia, Romaniuk, Brandstaetter, Kowalski), *półmisek* (Poznańska, Paulistów, Witwicki, Haning).

9. Król posmutniał¹¹³. Jednak przez wzgląd na przysięgę oraz uczestników uczty¹¹⁴ polecił spełnić jej życzenie¹¹⁵.
10. Rozkazał ściąć¹¹⁶ Jana w lochu.
11. Na tacy przyniesiono jego głowę i wręczono dziewczynce¹¹⁷, ona zaś zaniosiła ją swojej matce.
12. Uczniowie Jana zabrali jego ciało¹¹⁸, pochowali je i powiadomili o tym Jezusa¹¹⁹.

Pięć chlebów i dwie ryby

13. Kiedy Jezus to usłyszał, samotnie oddalił się stamtąd łodzią na miejsce odludne¹²⁰. Tłumy jednak nie dały mu spokoju¹²¹ i z okolicznych¹²² miast podążyły za Nim pieszo.
14. Gdy wyszedł na brzeg¹²³, wzruszył¹²⁴ się głęboko na widok liczego tłumu i uzdrowił ich chorych.
15. Pod wieczór przyszedł Jego uczniowie i powiedzieli: – To miejsce jest odludziem. Robi się późno. Odpraw tłumy, niech rozejdą się po wioskach i kupią sobie coś do jedzenia¹²⁵.
16. Jezus odparł: – Nie muszą odchodzić¹²⁶. Wy dajcie im jeść.

113 Tak lub podobnie większość, inni opisowo: *od razu pożałował danej obietnicy* (NPD), *znalazi się w kłopotliwej sytuacji* (Współczesny), *bardzo się przeraził* (Czwojdrak).

114 Tak Paulistów, większość: *współbiedników*.

115 Dosł. *kazał dać*.

116 Dosł. *posławszy* (w domyśle: kata) *ściąć*.

117 Gr. *korasion*, zdrobnienie od *korē* (*dziewczyna, dziewczę*). Pieszczotliwe zdrobnienie potęguje dramatyzm sceny.

118 Dosł. *zwłoki* (tak Interlinearny, Popowski, Paulistów).

119 Pomijamy pleonazmy semickie *przyszedli... poszli...*

120 Gr. *erēmon* – *pustynne, pustkowie, pustynia* (większość), *ustronne* (Haning), *odludne* (NPD), *położone na uboczu* (Kowalski).

121 Dosł. *tłumy jednak usłyszawszy*. Tłumaczymy kontekstualnie.

122 Dodatek kontekstualny, za Haning.

123 *na brzeg* – dodatek kontekstualny (też Kowalski). Większość *gdy wysiadł*, niektórzy dodają *z łodzi* (Brandstaetter, Poznańska, Ekumeniczny).

124 Gr. *esplaghnisthē* – oznacza głębokie, uczuciowe wzruszenie. Tak NPD, Popowski, Romaniuk; większość tłumaczy *zlitował* lub *ulitował*; inni: *współczuł* (Brandstaetter), *pełen głębokiego współczucia* (Współczesny), *poruszony współczuciem* (Słowo Życia).

125 Gr. *bromata* – *żywność* (Brandstaetter, Tysiąclecia, Paulistów), *pożywienia* (Romaniuk, Czwojdrak), *jedzenia* (Popowski, Przijaciół), *coś do jedzenia* (Kowalski, Współczesny, NPD, Haning, Ekumeniczny, Witwicki), *chleba* (Poznańska).

126 Dosł. *nie mają potrzeby odchodzić*. Tłumaczenie za: Poznańska, Ekumeniczny, Popowski, Haning.

17. Jak to?! – zawołali¹²⁷. – Nie mamy tu niczego, jedynie pięć placków pszennych¹²⁸ i dwie ryby!

18. On na to: – Przynieście mi je tutaj.

19. Wówczas polecił tłumom zasiąść na trawie, jakby do posiłku¹²⁹. Wziął owe pięć placków pszennych i dwie ryby, podniósł oczy ku niebu¹³⁰ i odmówił błogosławieństwo¹³¹. Następnie połamał placki i rozdał uczniom, uczniowie zaś tłumom.

20. Wszyscy najedli się do syta, po czym zebrano dwanaście koszy wypełnionych aż po brzegi¹³² tym¹³³, co było w nadmiarze¹³⁴.

21. A samych tylko mężczyzn, którzy się posilili, było około pięciu tysięcy, prócz tego jeszcze kobiety i dzieci!

Każ mi przyjść po wodzie!

22. Niezwłocznie przynaglił uczniów, by wsiedli do łodzi i przed nim przeprawili się na drugi brzeg jeziora, póki On nie odprawi¹³⁵ tłumów.

23. Gdy to uczynił, samotnie wspiął się na górę, aby się modlić. Zapadł wieczór, a On pozostawał zupełnie sam.

24. Tymczasem łódź oddaliła się znacznie¹³⁶ od brzegu, miotana falami wzniesionymi przeciwnym wichrem.

127 *Jak to?! – zawołali* – dosł. *powiedzieli*; rozwinięcie kontekstualne za Słowem Życia.

128 Dosł. *pięć chlebów*. Nie tyle chodzi o bochenki w naszym rozumieniu, lecz o cienkie placki pszenne, które rozrywano lub łamano.

129 *zasiąść... jakby do posiłku* – gr. *anaklithēnai* oznacza przyjąć pozycję półleżącą, jak podczas spożywania posiłku.

130 *spojrzał w niebo* – można też rozumieć jako *skierował spojrzenie ku Bogu*. Termin *niebo* bywał używany zastępczo jako odnoszący się do Boga.

131 Za Tysiąclecia, Romaniuk i Witwicki. Przystępując do spożywania chleba, zwyczajowo odmawiano błogosławieństwo zaczynające się słowami: „Błogosławiony jesteś, Panie, Królu wszechświata, który wyprowadzasz chleb z ziemi...”. *Podziękował Bogu* (Współczesny), *odmówił modlitwę z błogosławieństwem* (Kowalski), *wielbił Boga* (Poznańska), *odmówił modlitwę uwielbienia* (Paulistów). Niektórzy jednak interpretują to miejsce jako błogosławieństwo chleba (Brandstaetter, NPD). Popowski, Haning, Przyjaciół, Ekumeniczny pozostawiają dwuznaczność.

132 *aż po brzegi* – dodatek idiomatyczny.

133 Większość tłumaczy *ułamki*; *okruszyny* (Współczesny), *okruszki* (Ekumeniczny), *resztki* (Paulistów).

134 Gr. *perisseuō* oznacza *przekroczyć miarę, być w nadmiarze, być czegoś więcej niż wystarcza*. Inni tłumaczą: *co pozostało* (Tysiąclecia), *pozostawionych* (Popowski), *ponadto pozostałymi* (Haning), *zbywających jeszcze* (NPD), *ponadto* (Współczesny).

135 Współczesny i Słowo Życia tłumaczą kontekstualnie: *pożegna się*.

136 Dosł. *wiele stadiów* (większość), *kilka kilometrów* (NPD), *odpłynęła już daleko* (Współczesny).

25. Około trzeciej nad ranem¹³⁷ przyszedł do nich, krocząc po powierzchni jeziora¹³⁸.
26. Na ten widok¹³⁹ uczniowie przeleżeli się, myśląc¹⁴⁰, że to zjawia, i zaczęli krzyczeć z przerażenia.
27. Jezus natychmiast ich uspokoił¹⁴¹: – Odwagi! To ja¹⁴²! Nie bójcie się!
28. Na to Piotr: – Panie, jeśli to Ty, każ mi przyjść do siebie po wodzie!
29. – Przyjdź! – zawołał¹⁴³ Jezus. Piotr wyszedł¹⁴⁴ z łodzi, postawił pierwsze kroki na wodzie i przybliżył się do Jezusa.
30. Nagle na widok szkwału¹⁴⁵ ogarnęła go trwoga i zaczął tonąć. Zawołał: – Panie! Ratunku¹⁴⁶!
31. W okamgnieniu Jezus wyciągnął rękę i chwycił go: – Nieufny¹⁴⁷, dlaczego zwątpiłeś¹⁴⁸?
32. Gdy wsiedli do łodzi, wiatr ucichł¹⁴⁹.
33. Ci zaś, którzy byli w łodzi, padli przed Nim na twarz¹⁵⁰ i zawołali: – Ty naprawdę jesteś synem Boga!

137 Dosł. *o czwartej straży*. Noc dzielona była na cztery trzygodzinne odcinki, gdy zmieniano straże nocne. Czwarty obejmował od trzeciej do szóstej rano.

138 Dosł. *idąc po morzu*.

139 Dosł. *zobaczywszy Go stąpającego po morzu*,

140 Dosł. *mówiąc*. Popowski wprowadza mowę niezależną: *i mówili: „To jest zjawia!”*. Podobnie Słowo Życia: *i krzyczeli: – To duch!*. Również NPD: *krzyczeli: – Zjawia! To zjawia!*

141 Dosł. *Powiedział, mówiąc*. Inni: *zawołał do nich* (NPD), *odezwał się do nich* (Popowski, Współczesny, Ekumeniczny), *zaraz ich uspokoił* (Haning), *zwrócił się do nich, mówiąc* (Kowalski), *przemówił do nich, mówiąc* (Przyjaciół).

142 Za Poznańska i Współczesny. Dosł. *ja jestem*. Niektórzy dopatrują się w tym miejscu nawiązania do Bożego imienia z Wj 3, 14 i wyróżniają te słowa kapitalikami (Brandstaetter, Przyjaciół, NPD).

143 Dosł. *powiedział*.

144 Witwicki: *zeskoczył*.

145 *Na widok silnego wiatru* (Tysiąclecia), *Wtem poczuł siłę wiatru* (Współczesny), *Gdy jednak poczuł gwałtowny podmuch* (Popowski), *Nagle poczuł gwałtowny podmuch wiatru* (NPD).

146 Dosł. *Ratuj mnie*.

147 Gr. *oligopistos – człowiek malej wiary* (większość), *słabej wiary* (Poznańska), *niedowiarek* (Witwicki, Współczesny), *małowierny* (Przyjaciół, Haning), *nieufny* (Brandstaetter), *niewiele zaufania* (Czwojdrak), *tak mało ufasz* (Słowo Życia).

148 Tak większość, też możliwe: *Dlaczego się zawahałeś?* (Witwicki).

149 Gr. *ekopasen – uciszył się* (Tysiąclecia, Ekumeniczny, Paulistów), *ucichł* (Współczesny, Czwojdrak, Przyjaciół, NPD), *osłabł* (Brandstaetter), *uspokoił się* (Witwicki), *ustął* (Kowalski, Poznańska, Romaniuk, Słowo Życia, Popowski, Haning).

150 Gr. *prosekynēsan* – padli na kolana i dotknęli czołem pokładu łodzi. Gest szacunku i modlitwy stosowany w starożytności,

Uzdrowiał wszystkich

34. Po przybiciu do brzegu, zeszli na ląd w krainie Genezaret¹⁵¹.

35. Gdy miejscowi Go rozpoznali, rozpuścili wieść¹⁵² po całej okolicy. Znoszono więc do Niego wszystkich chorych,

36. prosząc, aby mogli choćby dotknąć cycele¹⁵³ Jego tałesu¹⁵⁴. Ci, którzy to uczynili, odzyskiwali zdrowie.

Bibliografia:

Bardski, K. (2015). Propozycja alternatywnego przekładu Kazania na Górze. *Warszawskie Studia Teologiczne*, 28(1), 237–251.

Bardski, K. (2018a). Mateuszowa Ewangelia cudów (Mt 8–9) – przekład alternatywny. *Warszawskie Studia Teologiczne*, 31(1), 60–76.

Bardski, K. (2018b). Być uczniem Jezusa – alternatywna parafraza Mt 10–12. *Warszawskie Studia Teologiczne*, 31(4), 106–130.

Bardski, K. (2022). Początek Ewangelii św. Mateusza. *Warszawskie Studia Teologiczne*, 25(2), 142–158.

Biblia Brzeska 1563. (2003). Kraków: Kalwin Publishing. [Brzeska]

Biblia to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Z języka hebrajskiego i greckiego języka na polski pilnie i wiernie przetłumaczone, 1632. (1989). Warszawa: Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne. [Gdańska]

Biblia to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Nowy przekład z języków hebrajskiego i greckiego opracowany przez Komisję Przekładu Pisma Świętego. (1996). Warszawa: Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne. [Warszawska]

Biblia w przekładzie księdza Jakuba Wujka z 1599 r. (2013). Transkrypcja typu „B” oryginalnego tekstu z XVI w. i wstępy ks. Janusz Frankowski. Warszawa: Vocatio. [Wujek]

151 Genezaret stanowiło nazwę jeziora, mogło też odnosić się do obszarów położonych na jego zachodnim brzegu.

152 Dosł. *wysłali* (Interlinearny), *posłali* (Tysiaclecia). Inni tłumaczą: *rozniesli wieść* (Warszawska), *rozesłali wiadomość* (Popowski, NPD), *rozesłali gońców* (Kowalski, Poznańska), *rozgłosili* (Brandstaetter).

153 Gr. *kraspedon* (brzeg, kraj, obramowanie), hebr. *cicit* (Czwojdrak), pol. *cycele* (Doroszewski, 1,1060, użyte przez Sienkiewicza), cztery frędzle zwisające z rogów szala modlitewnego – *frędzle* (Tysiaclecia, Paulistów, Haning, Witwicki), *brzeg* (Romaniuk), *skraj* (Ekumeniczna, Popowski), *kraj* (Warszawska, Poznańska, Wujek, Brzeska, Przyjaciół, Dąbrowski), *obramowanie* (Interlinearny), *chwast* (Brandstaetter), *strzępce* (Kowalski), *podolek* (Gdańska). Współczesny pomija.

154 Gr. *Himation*. Z kontekstu wynika, że chodzi o hebr. *tallit* (tales) – rytualny płaszcz zaopatrzony w cycele – *płaszcz* (Tysiaclecia, Paulistów, Interlinearny, Popowski, Romaniuk, Ekumeniczny, Współczesny, Przyjaciół, Witwicki, Kowalski), *szata* (Warszawska, Brandstaetter, Dąbrowski, Wujek, Gdańska, Haning, Czwojdrak), *okrycie* (Poznańska), *odzienie* (Brzeska).

- Brandstaetter, R. (2009). *Księgi Nowego Przymierza. Przekłady biblijne z języka greckiego*. Kraków: Wydawnictwo M. [Brandstaetter]
- Dobra Nowina według Mateusza i Marka*. (1958). Przeł. i opr. W. Witwicki. Warszawa: PWN. [Witwicki]
- Dobra Wiadomość o ratunku w Chrystusie. Nowy Testament we współczesnym języku polskim*. (2021). Nowy Przekład Dynamiczny. Warszawa: Vocatio. [NPD]
- Doroszewski, W. (red.). (1958–1968). *Słownik języka polskiego*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi*. (1993). Przeł. R. Popowski, M. Wojciechowski. Warszawa: Oficyna Wydawnicza „Vocatio”. [Interlinearny]
- Haning, A. (2016). *Ewangelia według św. Mateusza*. W: *Biblia to jest Pismo Święte Starego i Nowego Przymierza*. Poznań: Ewangeliczny Instytut Biblijny. [Haning]
- Nestle, E., Nestle, E., Aland, B., Aland, K., Karavidopulos, J., Martini, C. M., Metzger, B. M. (red.). (1998). *Novum Testamentum Graece*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.
- Nowy Testament. Ekumeniczny Przekład Przyjaciół*. (2012). Tłum. z jęz. greckiego M. Czajkowski, J. J. Anchimiuk, M. Kwiecień, J. Turnau. Warszawa: Wydawnictwo dr Henryk Ryszard Tomaszewski. [Przyjaciół]
- Nowy Testament. Nowy przekład z języka greckiego na współczesny język polski*. (1991). Warszawa: Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne. [Współczesny]
- Nowy Testament. Przekład na Wielki Jubileusz Roku 2000*. (2000). Z jęz. greckiego przełożył, wprowadzeniem i przypisami opatrzył R. Popowski. Warszawa: Oficyna Wydawnicza „Vocatio”. [Popowski]
- Pismo Święte Nowego Testamentu*. (1957). Tłum. z jęz. greckiego S. Kowalski. Warszawa: Pax. [Kowalski]
- Pismo Święte Nowego Testamentu*. (1964). Wstęp, przekład z Wulgaty, komentarz E. Dąbrowski. Poznań: Księgarnia św. Wojciecha. [Dąbrowski]
- Pismo Święte Nowego Testamentu i Psalmi. Przekład Ekumeniczny na Trzecie Tysiąclecie*. (2001). Warszawa: Towarzystwo Biblijne w Polsce. [Ekumeniczny]
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu Biblia Warszawsko-Praska*. (1997). W przekładzie z języków oryginalnych opr. K. Romaniuk. Warszawa: Towarzystwo Biblijne w Polsce. [Romaniuk]
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*. (2000). Opr. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich. Poznań: Pallottinum. [Tysiąclecia]
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstępami i komentarzami*. (1987). Opr. zespół pod red. M. Petera i M. Wolniewicz. Poznań: Wydawnictwo Św. Wojciech. [Poznańska]

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem. (2008). Opr. zespół biblistów polskich z inicjatywy Towarzystwa Świętego Pawła. Częstochowa: Edycja Świętego Pawła. [Paulistów]

Słowo Życia. Parafraza Nowego Testamentu we współczesnym języku polskim. (2014). Warszawa: Instytut Wydawniczy „Agape”. [Słowo Życia]

Stern, D. H. (2004). *Komentarz żydowski do Nowego Testamentu.* Przeł. A. Czwojdrak. Warszawa: Oficyna Wydawnicza „Vocatio”. [Czwojdrak]

GOOD NEWS OF THE KINGDOM IN PARABLES AND SIGNS – ALTERNATIVE PARAPHRASE OF MATTH. 13–14

SUMMARY

In this article we present the continuation of our work on an alternative paraphrase of the Gospel according to St. Matthew. The specificity of the alternative paraphrase lies in the fact that we reach for new translation solutions that we confront with the existing translations of the Bible into Polish. The purpose of the alternative paraphrase is to revive the biblical message by abandoning some common formulations in favor of idiomatic constructions referring either to the context of Judaism in the time of Jesus, or to the etymology and original meaning of expressions that over the centuries have grown theological patina, or to modern formulations that may even be considered colloquialisms.

Article submitted: 16.10.2023; accepted: 23.11.2023.